

Streszczenie

Niniejsza rozprawa doktorska podejmuje próbę przedstawienia charakterystyki odmian genderowych języka japońskiego (dalej określanych również terminem język japoński kobiet (*joseigo*) i mężczyzn (*danseigo*) oraz wskazania, w jakim stopniu język japoński kobiet i mężczyzn używany w codziennej komunikacji rodzimych użytkowników tego języka, znajduje odzwierciedlenie w procesie nauczania języka japońskiego obcokrajowców. Cel ten zrealizowano w trzech etapach. Po pierwsze analizie poddano występowanie tych odmian w komunikacji internetowej (blogi) oraz mediach drukowanych w postaci komisów i czasopism. Po drugie zakres badań obejmował analizę zawartości podręczników do nauki języka japońskiego jako obcego pod kątem występowania w nich języka kobiet (*joseigo*) i mężczyzn (*danseigo*). Po trzecie badaniami objęto grupę wykładowców języka japońskiego, w celu zbadania ich postaw wobec nauczania *joseigo* i *danseigo*.

Pierwsze dwa rozdziały mają charakter teoretyczny. W rozdziale pierwszym omówiono teorie dotyczące przyczyn zaistnienia zjawiska jakim jest genderlekt, które dominowały w pracach językoznawczych na przestrzeni ostatnich stu lat oraz przedstawiono cechy charakterystyczne genderlektu w językach europejskich (polskim i angielskim) oraz japońskim wyodrębniane w bogatej literaturze tego przedmiotu.

W kolejnym rozdziale zaprezentowano teorie wyodrębnienia się *joseigo* i *danseigo* w języku japońskim, z uwzględnieniem powstania kobiecego socjolektu – „języka uczennic” (*jogakusei kotoba*). W dalszej części drugiego rozdziału przedstawiono wpływ mediów drukowanych z końca XIX w. i początku XX w. na propagowanie stosowania normatywnego *joseigo* przez kobiety oraz omówiono rolę współczesnych mediów drukowanych, takich jak czasopisma i komiksy, w prezentowaniu stosowania *joseigo* i *danseigo* przez młodych Japończyków. Omówiono również na podstawie studiów przypadku rolę środowiska w kształtowaniu się systemu genderlektowego we wczesnym stadium przyswajania języka japońskiego przez dzieci.

Rozdział trzeci oraz czwarty mają charakter analityczny. W rozdziale trzecim zaprezentowano badania japońskich czasopism oraz komiksów opublikowanych w ciągu ostatnich kilkunastu lat, w celu wskazania występowania w nich elementów języka kobiet i mężczyzn. Przedstawiono również analizę blogów Japończyków z uwzględnieniem różnic płciowych i wieku blogerów ilustrującą sposób posługiwania się genderlektem przez japońską młodzież i osoby trzydziestoletnie.

Ostatni rozdział skupia się na analizie treściowej podręczników do nauki języka japońskiego jako obcego oraz badaniu ankietowym postaw wobec nauczania *joseigo* i *danseigo*

w kontekście popularnych metod nauczania języków obcych, w tym języka japońskiego. W badaniu wykorzystano podręczniki do nauki języka japońskiego na poziomie podstawowym autorów japońskich, jak i zagranicznych, które są dostępne na polskim rynku wydawniczym oraz, z których najczęściej korzystają lektorzy na kursach językowych prowadzonych w polskich szkołach językowych i na lektoratach. Wieńczące pracę badanie ankietowe przeprowadzone wśród lektorów języka japońskiego, obcokrajowców, jak i rodzimych użytkowników języka japońskiego, miało na celu ukazanie postaw badanych lektorów wobec nauczania odmian genderowych języka japońskiego.

Wyniki badań zaprezentowane w rozdziale trzecim wskazują na użycie *joseigo* i *danseigo* w codziennej komunikacji rodzimych użytkowników języka japońskiego, jak i w mediach drukowanych nie tylko w sposób zgodny z normami językowymi, ale również odnotowano nienormatywne użycie genderlektów. Wyniki analiz przedstawionych w rozdziale czwartym sugerują, iż język kobiet i mężczyzn obecny w codziennym dyskursie rodzimych użytkowników języka japońskiego nie zawsze jest obecny w treści podręczników do nauki języka japońskiego jako obcego oraz odnotowano, iż elementy genderlektów występujące w analizowanych publikacjach zazwyczaj są prezentowane w sposób normatywny. Wyniki badania ankietowego postaw nauczycieli języka japońskiego wobec nauczania *joseigo* i *danseigo* wskazują na uznanie przez większość badanych za istotne, aby na zajęciach przekazywać wiedzę na temat języka japońskiego kobiet i mężczyzn.

Summary in English

This dissertation is an attempt to analyze the characteristics of gender varieties of the Japanese language, often referred to as women's language (*joseigo*) and men's language (*danseigo*). Further it attempts to assess the extent to which *joseigo* and *danseigo* used in everyday communication of Japanese native speakers, is represented in the process of teaching Japanese to foreign students. These goals of the study were pursued in three stages. First an analysis of blogs as a new genre in internet communication and printed media (magazines and comic books) was performed in order to determine the presence of Japanese genderlects in these media. In the second stage the content analysis of Japanese textbooks was made with the view to determining the use of *joseigo* and *danseigo*. Thirdly, a survey was conducted among included a group of Japanese language lecturers, to examine their attitudes towards teaching *joseigo* and *danseigo*.

The first and the second chapters provide a theoretical background to the analysis.. The first chapter describes the concept of genderlect, the theories which have dominated in linguistics for the last hundred years and characteristics of genderlect in Japanese, English and Polish.

The following chapter presents theories of formation of *joseigo* and *danseigo* in the Japanese language, including the emergence of female sociolect - the "language of female students" (*yogakusei kotoba*). The second part of this chapter describes the influence of printed media from the late nineteenth century and early twentieth century on the promotion of the usage of normative *joseigo* by Japanese women. This account is supplemented with a description of the role of contemporary print media, such as magazines and comic books, in preserving the distinction between *joseigo* and *danseigo* in the language of Japanese youngsters. The chapter ends with an analysis of the role of the environment in the shaping genderlect system in the early stage of Japanese language acquisition by children.

The third and fourth chapters are analytical. The third chapter comprises an analysis of Japanese magazines and comic books published over the last 10 – 20 years in terms of the presence of elements of Japanese men's language and women's language in analyzed publications. In order to determine the usage of genderlect by Japanese high-school students, university students and thirty-year-old Japanese there was also presented an analysis of Japanese blogs in terms of such variables as the age and gender of the bloggers.

The last chapter focuses on the description of foreign language teaching methodology, including Japanese language teaching, with particular emphasis on teaching *joseigo* and *danseigo*. This chapter is devoted to the analysis of textbooks for learning the Japanese language at the basic level, textbooks which were written by Japanese as well as foreign authors and which are most often used by teachers at language courses at Polish schools and universities. The last analysis presented in this dissertation is a survey conducted among teachers of Japanese language, foreigners and native speakers of Japanese language, which attempts to present attitudes of teachers of the Japanese language towards teaching *joseigo* and *danseigo*.

The results of the analyses presented in the third chapter show that *joseigo* and *danseigo* in everyday communication and in printed media are often used in a non-normative way. The results of the analyses presented in the fourth chapter suggest that elements of Japanese men's language and women's language present in the daily discourse of Japanese native speakers, is not always presented in the textbooks of Japanese as a foreign language. Whenever present the elements of genderlects in the analysed publications are usually described in a normative manner. The results of the survey conducted among Japanese language teachers

indicate that the teachers consider including *joseigo* and *danseigo* essential in the process of Japanese teaching.